

Greek: Ancient and Modern (Ελληνικά: Αρχαία και Νέα). Ιστοσελίδα για την Εκμάθηση και Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας σε Όλη την Ιστορία της, <https://u.osu.edu/greek/>

Jerneja Kavčič

Το 2018 άρχισε να λειτουργεί, στο πλαίσιο του ιστότοπου του Κρατικού Πανεπιστημίου του Οχάιο (Ohio State University) στις ΗΠΑ η ιστοσελίδα *Greek: Ancient and Modern (Ελληνικά: Αρχαία και Νέα)*. Πρόκειται για κοινό εγχείρημα τριών μελετητών της ελληνικής γλώσσας: του παγκοσμίου φήμης γλωσσολόγου Brian Joseph και του Christopher Brown από το Πανεπιστήμιο του Οχάιο, καθώς και της Jerneja Kavčič από το Πανεπιστήμιο της Λιουμπλιάνας (Σλοβενία). Η ιστοσελίδα παρουσιάστηκε για πρώτη φορά τον Νοέμβριο του 2018, στο 8^ο Διετές Παιδαγωγικό Εργαστήριο της Αμερικάνικης Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών. Από τότε, οι ενέργειες που σχετίζονται με τη δημιουργία και με τους ευρύτερους σκοπούς της εντάχτηκαν και στις δραστηριότητες του Εργαστηρίου για την Ελληνική Διαλεκτολογία, το οποίο λειτούργησε στο πλαίσιο της καινούργιας έδρας των Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Οχάιο.¹

Αν και προερχόμενοι από διαφορετικά πανεπιστήμια, οι δημιουργοί της ιστοσελίδας *Greek: Ancient and Modern* έχουν ως κοινό ότι ξεκίνησαν να μαθαίνουν Αρχαία Ελληνικά, προχωρώντας μετέπειτα στην εκμάθηση, μελέτη και διδασκαλία της Νέας Ελληνικής. Η πορεία αυτή μάλλον δεν είναι σπάνια. Δεν είναι ίσως λίγοι οι γλωσσολόγοι, αλλά και οι νεοελληνιστές, τουλάχιστον σε χώρες εκτός της Ελλάδας και της Κύπρου, οι οποίοι απέκτησαν την πρώτη επαφή με την ελληνική γλώσσα με παρόμοιο τρόπο, π.χ. μαθαίνοντας Αρχαία Ελληνικά σε κλασικό λύκειο. Επίσης δεν είναι σπάνιο – παρά τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζει στη σημερινή εποχή η κλασική παιδεία – να διδάσκονται τα Νέα Ελληνικά σε φοιτητές ή μαθητές με τουλάχιστον βασική γνώση της Αρχαίας Ελληνικής, κάτι που συμβαίνει και στα δύο τμήματα από όπου προέρχονται οι δημιουργοί της νέας ιστοσελίδας. Άλλωστε αυτό το γεγονός έχει οδηγήσει ήδη στο παρελθόν στη συγγραφή ειδικών εγχειρίδιων για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής σε κλασικούς φιλόλογους.² Από την άλλη, δεν λείπουν εγχειρίδια Αρχαίας Ελληνικής που εντάσσουν στο διδακτικό υλικό τους και στοιχεία από τη νέα ελληνική γλώσσα.

1 Βλ. την ιστοσελίδα του εργαστηρίου, <https://u.osu.edu/greekdialectology/>.

2 Βλ. κυρίως Ν. Λαΐου, επιμ., *Νέα Ελληνικά για Κλασικούς Φιλολόγους* (Αθήνα: Νεφέλη, 1999), καθώς και Β. Καβάγια, επιμ., *Διαδρομές από τα Αρχαία στα Νέα Ελληνικά, Εκπαιδευτικό βοήθημα για αρχικό επίπεδο: Για μαθητές αρχαίων ελληνικών* (Αθήνα: Εκδοτική Άλφα, 2009).

Όπως αναφέρουν οι συγγραφείς ενός από αυτά τα εγχειρίδια, ο σκοπός της ένταξης της Νέας Ελληνικής στην ύλη τους είναι να αναδειχτεί η σύγχρονη «ευρωπαϊκή διάσταση» της ελληνικής γλώσσας.³

Όλα αυτά γέννησαν την πρωτοβουλία να δημιουργηθεί η ιστοσελίδα *Greek: Ancient and Modern*. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι αναφορές στη σχέση της αρχαίας με τη νέα ελληνική γλώσσα – όπως συμβαίνει και σε αυτή την περίπτωση – μπορούν εύκολα να αποκτήσουν ιδεολογικές και πολιτικές αποχρώσεις. Ωστόσο, πέρα από κάθε ιδεολογική σκοπιμότητα, οι δημιουργοί της ιστοσελίδας εστιάζουν στα πορίσματα της σύγχρονης, κυρίως ιστορικής γλωσσολογίας. Ο στόχος τους είναι η δημιουργία ενός βοηθήματος ειδικά για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής σε κλασικούς φιλόλογους, και γενικότερα η προώθηση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στο σύνολο της ιστορίας της όπως άλλωστε δηλώνεται και στον υπότιτλο της ιστοσελίδας: *A resource for teaching and study of the Greek language in all its phases*.

Η προσπάθεια αυτή μπορεί να φανεί ιδιαίτερα δύσκολη, εάν λάβει κανείς υπόψη τις έντονα αρνητικές απόψεις των παλαιότερων φιλόλογων και στοχαστών για τη διαχρονικότητα της ελληνικής γλώσσας, καθώς και για την νεοελληνική γλώσσα. Μια σύνοψη τέτοιων απόψεων συμπεριλαμβάνεται στην εν λόγω ιστοσελίδα, στο κεφάλαιο με τίτλο *Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας και η Γλωσσική Ιδεολογία (Teaching Greek Language and Language Ideology)*. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του Άγγλου κλασικού φιλόλογου George Thomson για έναν από τους συνάδελφους του, ο οποίος, μιλώντας για την απόπειρά του να μάθει Νέα Ελληνικά, ισχυρίστηκε ότι «αναγκάστηκε» να τα παρατήσει όταν κατάλαβε ότι «χρησιμοποιούν τη γενική αντί για τη δοτική».⁴

Τέτοιες πεποιθήσεις, όπως τονίζεται και στην εν λόγω ιστοσελίδα, δεν ήταν ποτέ σπάνιες και προέρχονται ήδη από το αρχαίο κίνημα του Αττικισμού. Από την άλλη όμως, υπήρχαν και κλασικοί φιλόλογοι που υποστήριζαν την ωφελιμότητα της εκμάθησης της Νέας Ελληνικής. Ένας από αυτούς ήταν και ο George Thomson, ο οποίος σχολίασε την προαναφερθείσα άποψη του συναδέλφου του ότι πρόκειται για ένα «ακραίο παράδειγμα της περιφρόνησης για την πραγματικότητα», η οποία άλλωστε έπαιζε σημαντικό ρόλο στο να χάσουν οι κλασικές σπουδές το παλαιό τους γόητρο.

Εμπνευσμένοι από γλωσσολόγους όπως ήταν ο Thomson, αλλά και ο Albert Thumb, ο Robert Browning και ο Nicholas Bahtin, οι δημιουργοί της ιστοσελίδας

3 A. Weileder & H. Mayerhöfer, επιμ., *Kairos: Griechisches Unterrichtswerk* (Bamberg: Buchners Verlag, 2013), 4.

4 George Derwent Thomson (1903–1987), Άγγλος κλασικός φιλόλογος και μαρξιστής φιλόσοφος. Στα έργα του (π.χ. *Greek Language*, 1960) προωθούσε μεταξύ άλλων τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής σε κλασικούς φιλόλογους.

Greek: Ancient and Modern έχουν ως πρωταρχικό σκοπό την ενημέρωση για τα πορίσματα της σύγχρονης ιστορικής γλωσσολογίας σχετικά με τη διαχρονική εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας. Στο πλαίσιο αυτό η ιστοσελίδα δίνει πληροφόρηση για τις κύριες διαχρονικές αλλαγές, η οποία συνοδεύεται από σημαντικές βιβλιογραφικές πηγές, π.χ. για τις μορφο-συντακτικές αλλαγές όπως είναι η απώλεια απαρεμφάτου και μετοχών, καθώς και για τους τρόπους της αντικατάστασής τους στα Νέα Ελληνικά, για την απώλεια της δοτικής πτώσης στη διαχρονία της Ελληνικής και για τις νεοελληνικές εκφράσεις (κυρίως λόγιες) όπου αυτή διασώζεται, για τον σχηματισμό του μέλλοντα στην ιστορία της Ελληνικής, για διάφορους αρχαϊσμούς στις νεοελληνικές διαλέκτους κ.τ.λ.⁵ Ως αναμενόμενο, η ιστοσελίδα περιέχει και στοιχεία για τις φωνολογικές αλλαγές. Αξίζει να σημειωθεί ότι κάποιες τουλάχιστον από τις αλλαγές αυτές παρατηρούνται, σύμφωνα με τους σύγχρονους μελετητές, ήδη αρκετά νωρίς στην αρχαιότητα, κάτι που μπορεί να προσελκύσει το ενδιαφέρον όσων ξεκινάνε να μαθαίνουν Νέα Ελληνικά με αφετηρία την Αρχαία Ελληνική. Για παράδειγμα, μαρτυρίες για την προφορά του ΕΙ ως [i] απαντούν ήδη στην αρχαία δωρική διάλεκτο.

Τέλος, οι δημιουργοί της ιστοσελίδας αποσκοπούν και στη δημιουργία καινούργιων διδακτικών μεθόδων, απευθυνόμενων κυρίως σε κλασικούς φιλόλογους. Σε αντίθεση με παλαιότερες προσπάθειες, όπως είναι τα προαναφερθέντα εγχειρίδια, η προσπάθεια αυτή βασίζεται σε φαινόμενα γλωσσικής συνέχειας ανάμεσα στα Αρχαία και στα Νέα Ελληνικά και γενικότερα σε πορίσματα της σύγχρονης ιστορικής γλωσσολογίας. Αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι το κεφάλαιο για το λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας, όπου δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο φαινόμενο των λεγόμενων *carry-overs*.⁶ Πρόκειται για λέξεις οι οποίες πέρασαν από τα αρχαία ελληνικά (ή και από την καθαρεύουσα) στην Κοινή Νεοελληνική χωρίς ιδιαίτερες αλλαγές ως προς τη μορφή και τη σημασία τους, π.χ. οι λέξεις *κακός, νέος, μόνος, νόμος, μέλι, κόσμος, στόμα, κατά, μία, πιστός* κ.τ.λ.⁷ Με άλλα λόγια, οι λέξεις αυτές μαθαίνονται και χρησιμοποιούνται από τους κλασικούς φιλόλογους (ή όσους ξέρουν τουλάχιστον βασικά Αρχαία Ελληνικά), οι οποίοι όμως κατά κανόνα δεν φαίνονται να συνειδητοποιούν ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις

5 Όπως επισημαίνεται στην ιστοσελίδα, καλοδεχούμενες είναι και οι προτάσεις και τα σχόλια των χρηστών.

6 Για τον όρο αυτό, βλ. B. Joseph, «Greek», στο: B. Comrie, επιμ., *The World's Major Languages* (New York: Routledge, 2009), 369.

7 Η διαφορά ανάμεσα στην αρχαία και τη νεοελληνική λέξη αφορά, σε αυτές τις περιπτώσεις, το γεγονός ότι ο τόνος στα Αρχαία Ελληνικά ήταν μουσικός και όχι δυναμικός όπως στα Νέα Ελληνικά. Αξίζει να σημειωθεί όμως ότι η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής συνήθως ακολουθεί, όσον αφορά την προφορά του τόνου, τα Νέα Ελληνικά, βλ. S. W. Allen, *Vox Graeca* (Cambridge: Cambridge University Press, 1974), 136.

ίδιες λέξεις και στα Νέα Ελληνικά, χρησιμοποιώντας την ερασμιακή προφορά και χωρίς περαιτέρω εξηγήσεις για φωνολογικές και σημασιολογικές διαφορές ανάμεσα στην αρχαία και τη νέα γλώσσα. Επομένως, η εκμάθηση της Νέας Ελληνικής από τους κλασικούς φιλολόγους μπορεί να ξεκινήσει με εστίαση σε τέτοια γλωσσικά φαινόμενα.⁸

Είναι βέβαιο ότι η προσπάθεια για επιτυχή δημιουργία καινούργιων διδακτικών μεθόδων δύσκολα θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μέσω μιας ιστοσελίδας. Ο σκοπός και η ελπίδα των δημιουργών της είναι λοιπόν και η διοργάνωση προγράμματος εκμάθησης της Νέας Ελληνικής, απευθυνόμενου κυρίως στους κλασικούς φιλολόγους ή γενικότερα σε όσους σπουδαστές έχουν τουλάχιστον βασική γνώση της Αρχαίας Ελληνικής. Το καλοκαίρι του 2020 έγινε, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών και τον καθηγητή Σπύρο Μοσχονά, η πρώτη προσπάθεια για διοργάνωση ενός τέτοιου θερινού προγράμματος. Δυστυχώς όμως το πρόγραμμα ακυρώθηκε λόγω της πανδημίας του κορονοϊού. Οι διοργανωτές ελπίζουν να το πραγματοποιήσουν το επόμενο έτος.

Projekt Erasmus+ na podporu výuky novořečtiny

Simone Sumelidu

Ve stanovách České společnosti novořeckých studií stojí: „... hlavní náplní činnosti společnosti je podpora vědeckého studia a výuky novořeckého jazyka.“ Právě výuku novořečtiny v České republice jsme se rozhodli podpořit prostřednictvím projektu „Zvyšování didaktické kvalifikace a akreditace členů České společnosti novořeckých studií“. Jak prozrazuje název, zaměřili jsme se na učitele řeckého jazyka, cílem projektu bylo zvýšit jejich dovednosti v oblasti metodiky a didaktiky novořečtiny a zlepšit tak jejich pedagogické kompetence.

Projekt byl schválen v rámci vzdělávacího programu Erasmus+ zaměřeného na spolupráci a mobilitu v oblasti vzdělávání, v klíčové akci KA1 Vzdělávací

8 Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με αυτή την προσέγγιση, αλλά και για αντίθετα λεξικά φαινόμενα όπως είναι οι ψευδόφιλες λέξεις, βλ. J. Kavčič, B. D. Joseph & C. Brown, «Teaching Modern Greek to Classicists: Taking Advantage of Continuity», *Keria: Studia Latina et Graeca* 22, 2 (2020).